

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувачка ступеня доктора філософії Віра ЯСТРЕБОВА, 1988 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2016 році Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, здобула ступінь спеціаліста за спеціальністю «правознавство» здобула кваліфікацію юрист, адвокат, виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса ОП 37286 Політологія (052 Політологія)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «18» березня 2025 року №570-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Костянтина ВІТМАНА**, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Юлії ЗАВГОРОДНЬОЇ**, кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія» (на підставі наказу МОН України № 621 від 24.04.2025 – доктор політичних наук, з 20.05.2025 – професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»);

Тетяни КРАСНОПОЛЬСЬКОЇ, кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Галини ЗЕЛЕНЬКО**, доктора політичних наук, професора, завідувача відділу політичних інститутів і процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної академії наук України;

Світлани НАУМКІНОЇ, доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського»,

на засіданні «23» травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Вірі ЯСТРЕБОВІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Створення невизнаних

квазідержавних утворень як технологія політичної дестабілізації в пострадянських країнах» за спеціальністю 052 «Політологія».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», МОН України, м. Одеса.

Науковий керівник – **Елла МАМОНТОВА**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна. Отримані результати мають наукову новизну та конкретизуються у таких положеннях:

уперше:

- запропоновано авторське визначення квазідержавних утворень з акцентом на сепаратизм як ключовий інструмент їх створення, а саме: квазідержавне утворення є специфічною формою політичної організації суспільства, яка використовується сепаратистськими групами з метою встановлення територіального контролю над регіоном, але яким не вистачає деяких критеріїв державності та/або міжнародного визнання;
- проведено порівняльний аналіз створення квазідержавних утворень на пострадянському просторі та інших геополітичних регіонах світу, що дозволило виявити певні розбіжності у їх траєкторіях, а саме: природу формування квазідержавного утворення, присутність етнічного фактору та зовнішній вплив зацікавленої країни. Аргументовано, що процес формування квазідержавних утворень на пострадянському просторі практично у всіх випадках відбувався шляхом сепаратизму;
- розкрито роль російської федерації у більшості сепаратистських конфліктів, що було покладено у основу процесів формування квазідержавних утворень на території колишнього СРСР через застосування так званих парамілітарних структур;
- запропонована стратегія протидії інспірованим РФ процесам створення квазідержавних утворень в Україні;

уточнено:

- підходи до типологізації квазідержавних утворень в пострадянських країнах. Зауважено, якщо на території Абхазії та Південній Осетії, не зважаючи на суттєву зовнішню підтримку з боку рф, ключову роль у створенні квазідержавних утворень відігравав етнічний фактор, що вважається природнім для такого роду процесів, то у випадку України та Молдови етнічний контекст був повністю відсутній, а процеси сепаратизму були інспірованими ззовні;
- особливості гібридного впливу рф на процеси політичної дестабілізації у країнах – колишніх республіках СРСР, який характеризують синкретичність і еклектизм, базування на геополітичних і геокультурних конструктах ідеології «руського миру», активне використання сучасних медіа і цифрових технологій, масштабне залучення агентів впливу;
- алгоритм створення квазідержави зовнішньо-інспірованим шляхом: впровадження та просування ідеології сепаратизму у певному регіоні країни методами гібридного впливу; створення сепаратистського руху, який би підтримував впроваджену ідеологію; активна діяльність сепаратистського руху та його інформаційна підтримка ззовні; протестна діяльність створеного сепаратистського руху; захоплення будівель державної влади сепаратистським рухом за допомогою парамілітарних утворень зацікавленої країни; формування «органів влади» квазідержавного утворення; організація референдуму про незалежність від материнської країни та проголошення квазідержавного утворення, як незалежної країни;
- специфіку експансіоністської політики рф на пострадянському просторі, яка базується на розстановці сил у трикутнику «rf – пострадянські країни – НАТО» та використанні технології гібридної агресії на основі стратегії триступінчастих цілей: 1) блокування процесу розширення НАТО шляхом інтеграції колишніх республік СРСР; 2) створення буферної зони, яка забезпечить стратегічну віддаленість НАТО від російських кордонів (Білорусь, Молдова та Україна); 3) досягнення глобальних домовленостей на кшталт «Ялти-2», які могли б забезпечити новий поділ світу на сфери впливу;

набуло подальшого розвитку:

- концептуальне осмислення форм прояву та закономірностей поширення сепаратистських тенденцій як основи створення квазідержавних утворень;
- політико-правова контекстуалізація процесів виникнення та функціонування квазідержавних утворень;
- вивчення та розширення переліку невійськових ризиків, що сприяють потенційній загрозі реалізації квазідержавного проекту.
- визначення механізмів заходів щодо протидії інспірованим процесам створення квазідержавних утворень в Україні.

Дисертація виконана українською мовою. За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Основні положення та висновки дисертації викладено у 9 статтях, 6 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, 3 статті – у наукових закордонних виданнях, включених до наукометричної бази Web of Science та Scopus, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях та монографічному аналізі «Поглинання. Історія кремлівської окупації територій України 2014 - 2022 років» (2024 р.):

1. Лисянський П.Л., **Ястребова В.А.** Вплив рф на політичні процеси країн пострадянського простору через просування ідеології «Русского мира» та політичних агентів впливу (Грузія, Україна, Молдова). *Регіональні студії*. 2022. № 31. С. 106-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.20>

2.Лисянський П., **Ястребова В.** Створення рф квазідержавних утворень як інструмент дестабілізації політичної ситуації України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2022. Випуск 45. С. 151-160. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.18>

3.Лисянський П.Л., **Ястребова В.А.** Специфіка сучасних проявів сепаратизму в світі. *Регіональні студії.* 2023. №32. С. 115-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.18>

4.Ястребова В.А. Інспіровано-зовнішній сепаратизм як інструмент створення квазідержавних утворень в країнах пострадянського простору. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2023. Вип. 44. С. 110-115. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.18>

5.Ястребова В.А. Участь сепаратистських рухів у створенні квазідержавних утворень на пострадянському просторі. *Политикус: науковий журнал.* 2024. Вип. 4. С. 207-213. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.30>

6.Ястребова В.А. Фінансово-економічні системи квазідержавних утворень на пострадянському просторі. *Актуальні проблеми політики.* 2024. Вип. 74. С. 129-142. DOI : <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.17>

7. Khriapynskyi, A., Khmyrov, I., Svoboda, I., Shevchuk, M., & **Iastrebova, V.** State information security strategies in conditions of hybrid threats. *Amazonia Investiga.* 2023. Volume 12 - Issue 69. P. 84-93. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.7> (Web of Science Core Collection)

8. Kulikova, S., **Iastrebova, V.**, Kichuk, N., Kemin, V., & Zhulkanych, B. The influence of sociocultural activities on building social competencies. *Revista Eduweb.* 2024. 18(4). P. 165-176. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.11> (Web of Science Core Collection)

9.Lysianskyi, P., **Iastrebova, V.**, Mamontova, E., & Salikhov, A. The impact of externally instigated separatism on the political stability and territorial integrity of countries. *Revista Jurídica Portucalense. Transnational Law.* 2024. № 36. P. 599-623. DOI: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(36\)2024.ic-26](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(36)2024.ic-26) (Scopus)

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Костянтин ВІТМАН, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», зазначив, що уважно ознайомився із дисертацією Віри Андріївни. Передусім відзначив, що для дослідження обрана актуальна тема, яка має теоретичне і практичне значення в контексті підвищення загрози створення квазідержав не тільки у світі, але й у зв'язку із повномасштабною агресією російської федерації проти України. Вказав, що авторкою вдало зроблено акцент на оцінці феномену самопроголошених але невизнаних держав не тільки як фактору загрози сформованій системі міжнародних відносин, але як технології політичної дестабілізації та встановлення контролю над конкретним регіоном третьої країни. Вказав, що це з особливою наочністю, демонструє ситуація, яка склалася на пострадянському просторі і, на жаль, перед усім, в Україні. Підкреслив, що дисертаційне дослідження містить низку положень, які характеризує наукова новизна, зокрема, у роботі запропоновано авторське визначення квазідержавних утворень з акцентом на сепаратизм як ключовий інструмент їх створення, а саме – квазідержавне утворення є специфічною формою політичної організації суспільства, яка використовується сепаратистськими групами з метою встановлення територіального контролю над регіоном, але яким не вистачає деяких критеріїв державності та/або міжнародного визнання. Підкреслив, що на особливу увагу заслуговують результати порівняльного аналізу створення квазідержавних утворень на пострадянському просторі та інших геополітичних регіонах світу, авторка аргументовано доводить, що процес формування квазідержавних утворень на пострадянському просторі практично у всіх випадках відбувався шляхом сепаратизму. Вказав, що на основі багатого фактологічного матеріалу Віра Ястребова доводить роль російської федерації у більшості сепаратистських конфліктів, що було покладено у основу процесів формування квазідержавних утворень на території колишнього СРСР. Підкреслив, що особливу увагу дисертантка приділяє ролі парамілітарних

структур у цих процесах, у такому контексті проблематика роботи ще не досліджувалась. Звернув увагу, що Віра Ястребова не тільки аналізує особливості формування квазідержав на території пострадянських країн, алей пропонує низку механізмів за заходів щодо протидії інспірованим процесам створення квазідержавних утворень в Україні.

В цілому зазначив, що робота є комплексним науковим дослідженням, вона має вагоме прикладне та теоретичне значення. Враховуючи вищевикладене, констатував, що дисертація Ястребової Віри Андріївни на тему «Створення невизнаних квазідержавних утворень як технологія політичної дестабілізації в пострадянських країнах», відповідає вимогам, які пред'являються до досліджень такого рівня, її виконано на відповідному науковому рівні, дисертація характеризується високим ступенем обґрунтованості основних положень, валідність та достовірність яких підтверджується значною джерельною базою з проблематики місця та ролі квазідержавних утворень у світовому геополітичному процесі в цілому та у ситуації повномасштабної російської агресії проти України.

Підвів підсумок, що дисертаційна робота є цілісною, самостійною, завершеною роботою та такою, що відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, а її авторка, Ястребова Віра Андріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Вказав, що буде голосувати «за» і закликав усіх колег зробити так само.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження надала в письмовій формі у рецензії на дисертацію та оголосила під час виступу, водночас під час дискусії зазначила, що сьогодні дуже важливий для дисертантки та членів ради день, який був насиченим та цікавим, звернула увагу, що коли переглядала роботу, то з захопленням

вивчала, оскільки є дуже багато цікавих аспектів як теоретичних, так і прикладних. Висловила думку, що здобутки дисертації можна і треба використовувати під час навчання здобувачів. Відзначила високий рівень підготовки дисертантки, що підтверджується написанням роботи, відповідями на запитання, впевненою позицією у тих тезах, які пропагуються в роботі. Зазначила, що буде підтримувати дисертантку, подякувала за таку цікаву роботу.

Тетяна КРАСНОПОЛЬСЬКА, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», », критичні зауваження надала в письмовій формі у рецензії на дисертацію та оголосила під час виступу, водночас під час дискусії зазначила, що підтримує роботу, яка насправді є актуальною, корисною з практичної точки зору, з огляду на емпіричну базу. Висловила підтримку думки колег, що тут є куди працювати дали та працювати над цією темою на користь нашому майбутньому. Констатувала, що робота є змістовною, чудово відбувався захист та зробила висновок, що буде підтримувати здобувачку.

Галина ЗЕЛЕНЬКО, доктор політичних наук, професор, завідувач відділу політичних інститутів і процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної академії наук України, критичні зауваження надала в письмовій формі у відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що отримала задоволення від проведеного захисту, вказала, що пані Віра дуже професійно підійшла до написання. Зазначила, що так само зиче пані Вірі не зупинятися на досягнутому, оскільки в дисертації зібрано дуже багатий емпіричний та фактологічний матеріал, який надає можливість не лише висловити нашу позицію, а на рівні фактів та доказів показати, що взагалі відбувається конкретно з Донбасом. Порадила пані Вірі обов'язково, з огляду на те, що, дійсно, дуже актуальна тема, опублікувати дисертацію у вигляді монографії, що є дуже важливим, підкреслила, що дуже добрим було б додати тури розділ про те, в яких місцях влада не так зреагувала та чому це так допустили? Зазначила, що пам'ятає, що в їхньому інституті в 2010 році, про що можна подивитися на сайті, де оприлюднено таке дослідження,

зроблене відділом нацменшин та етнополітології, де беруть дані соціологічних досліджень, що проводилися у нас в Криму, де людей питають: «Ви в складі якої держави себе бачите? України чи рф?», не важливим є результат цього опитування, а лише сам факт, сама постановка питання. Вказала, що не уявляє того, аби в росії дозволили б таке соціологічне опитування провести, тобто це неможливе. Вказала, що навела такий приклад до того, що дослідження є дуже якісним, але, з точки зору його прикладного значення, дуже важливо було б показати де ще держава не так зробила і власне чому так вийшло. Подякувала та зазначила, що дійсно з насолодою слухала ці відповіді та дискусію, яка відбувалася. Звернула увагу на високий рівень підготовки дисертантки.

Світлана НАУМКІНА, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського», критичні зауваження надала в письмовій формі у відгуку на дисертацію та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що настільки був ретельний захист, на такому рівні були ретельні та ґрунтовні та дуже глибокі рецензії та відгуки, що додати можна лише те, що обрана тема наразі є настільки актуальною, що можна сказати, що немає жодної людини, яка б не зацікавилася нею, до того ж додала, що вже були захисти, але не саме щодо квазідержав, а представники наукової еліти Луганська та Донецька захищали дисертації і в їхніх радах щодо насильницьких методів вирішення світових проблем, були дуже хороші дисертації (офіційний опонент навела приклади), що були після 2014 року, десь у 2019 році, тобто до початку повномасштабного вторгнення, тобто люди вже писали про те, що можливий і такий варіант подальшого розвитку такого трагічного, як відбувається наразі. Висловила думку, що продовженням є проведений захист дисертації, такий дуже ґрунтовний, на якому представлена дисертація, яка має практичні рекомендації. Висловила сподівання, що наступний захист в спеціалізованій разовій вченій раді буде вже в форматі оффлайн і це буде вже незабаром. Подякувала всім присутнім за чудовий захист та підготовку. Підвела підсумок, що буде голосувати тільки «за».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Вірі ЯСТРЕБОВІЙ ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Костянтин ВІТМАН